

більш досконаліми. Ми повинні краще зрозуміти, як компанії фактично включають фінансові розрахунки в прийняття рішень з охорони праці. Тим не менш, економічне стимулювання ніколи не дасть повної відповіді на питання охорони праці на виробництві. Такого роду стимулювання дозволить тільки приблизно побачити відсутність визначення внутрішньої вартості, так як повний розрахунок вартості виробничих травм і профзахворювань неможливий. Навіть найбільш компетентні і найкращим чином фінансовані організації не в змозі перевести всі дії роботодавця в русло стимулювання з метою зниження ризику виникнення травм і профзахворювань.

Однак турбота про безпечні умови праці не може бути зведена тільки до фінансових підрахунків; слід взяти до уваги неекономічні можливості працівників, стан та інтереси суспільства.

Підводячи підсумок слід сказати, що економічне стимулювання набуватиме більш складні форми і буде широко застосовуватися, але водночас воно буде розглядатися лише як одна з трьох опор в роботі по забезпеченню охорони праці. Регулювання та саморегулювання будуть продовжувати грати ключові ролі у поліпшенні умов праці.

Використані джерела

1. *Стенограма парламентських слухань 17 листопада 2010 року «Про стан промислової безпеки та охорони праці».*
2. *Малихін О. Структура збитків підприємства внаслідок травматизму на виробництві / О. Малихін // Охорона праці. – 2012. – №8.*
3. *Дорман П. Економіка охорони праці, здоров'я і добробуту на підприємстві / П. Дорман. – Женева: Обзор, 2000.*

*Яковлева В.А.
Шаповалов В.А.
(Кривий Ріг)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВНА УМОВА БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ М. КРИВОГО РОГУ

Досягнення України в реалізації мети, яка поставлена у Стратегії освіти для сталого розвитку Європейської економічної комісії ООН (Вільнюс, 2005 р.) на рівнях формальної, неформальної і неофіційної освіти на користь сталого розвитку достатньо вагомі. Як приклад слід зазначити ухвалення на державному рівні Концепції з безпеки життя і діяльності людини (БЖДЛ), відповідно до якої в Україні створюється система безперервної освіти – безпека життя і діяльності людини.

Освіта на користь сталого розвитку – це не окремий курс або серія дисциплін. Освіта сталого розвитку – це концепція, якій приділяється все більше уваги у всьому світі, що розвивається. На сьогодні система освіти в Україні знаходиться у процесі реформування. Це стосується всіх рівнів системи – від дошкільної до вищої освіти. Освіта та виховання у сфері

безпеки життя і діяльності людини спрямовані на одержання фундаментальних знань, умінь і навичок, формування поглядів, цінностей і поведінки з метою запобігання виникненню ризиків для життя та здоров'я людей.

Зміст державної програми з основ здоров'я об'єднує освітні напрямки валеології та безпеки життєдіяльності, орієнтується на застосування найефективніших технологій, зокрема освіти на основі життєвих навичок. Система шкільної освіти – єдина структура, що забезпечує масовість (охоплює всіх дітей віком 6–18 років), превентивність, ефективність, системність та послідовність у формуванні в дітей та молоді навичок здорового способу життя. Освіта потребує інноваційних підходів до вирішення питання збереження та зміцнення здоров'я громади, особливо учнівської. Тому, перед педагогами, психологами, науковцями, практиками – розробка таких педагогічних технологій, які спрямовані на формування особистісних установок на здоровий спосіб життя, усвідомлення підлітком цінностей здоров'я та вироблення позитивної моделі поведінки.

Одним із шляхів досягнення цієї мети є формування в школярів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я людей, що їх оточують, як до найвищих індивідуальних і суспільних цінностей. Стало зрозумілим, що назріла потреба переходу від етапу поінформованості школярів про стан їх здоров'я до етапу формування у них стійкої мотивації щодо здорового способу життя.

Питання превентивної освіти є часткою навчально – виховного процесу і розглядаються в різних розділах шкільних предметів, зокрема, основ здоров'я, біології, географії, фізичної культури тощо. Новий предмет „Основи здоров'я” інваріантної складової навчального плану інтегрує знання з валеології та безпеки життєдіяльності і має на меті навчити школярів вести здоровий спосіб життя на основі життєвих навичок. Успішна реалізація програми інтегрованого предмета можлива лише на засадах активної співпраці, партнерства всіх учасників навчально-виховного процесу педагогів, учнів, сім'ї і громади та повноцінного методичного й матеріально-технічного забезпечення.

Результати дослідження ефективності впровадження навчального курсу „Основи здоров'я” в загальноосвітніх навчальних закладах, показали, що для формування навичок здорового способу життя у дітей шкільного віку введення предмета є необхідною потребою сьогодення. Батьки та учні підтримують новий інтегрований навчальний курс „Основи здоров'я”. Вони вважають, що предмет відіграє важливу роль у формуванні культури здоров'я, яка включає не тільки певну систему знань про здоров'я, а й відповідну поведінку щодо його збереження і зміцнення.

Впровадження даного предмету вказує на те, що 69,8% уроки з нововведеного предмету проходять цікаво, дитина цей предмет любить. Але 30,2 % у де яких школах уроки проходять традиційно, що безумовно,

негативно позначається на якості превентивної освіти учнів із питань здоров'я.

Однією з гострих проблем, яку слід розв'язати на шляху повного впровадження інтегрованого курсу «Основи здоров'я», є розвиток і підвищення якості підготовки й перепідготовки кадрів з урахуванням реальних суспільних потреб. За дев'ять років впровадження предмету місто 85% підготувало вчителів з основ здоров'я, але іноді адміністрація закладу не має змоги дати години з основ здоров'я вчителю, який уже має відповідну освіту або посвідчення про проходження курсів. А також не всі керівники навчальних закладів виявляють достатньо розуміння важливості цього предмету і, як наслідок, основи здоров'я навчають вчителі, які не мають відповідної фахової підготовки. Лише 687 вчителів, які пройшли навчання та мають посвідчення із методики навчання. Як свідчать результати даних районних відділів освіти, серед учителів, які навчають основам здоров'я, 227 навчають основам здоров'я в школі I ступеня, 460 вчителів у школі II–III ступенів. Даний предмет також «донавантаженим» викладають 135 вчителів інших предметів: з біології – 55, хімії – 18, географії – 17, математики – 14, світової літератури – 9, історії – 1 та фізики, трудового навчання, фізичної культури по 7. Наведені цифри є яскравим підтвердженням практики, що саме те, що навчають основам здоров'я вчителя, які не мають жодного відношення до предмету, або якщо й мають, то лише опосередковане.

Аналіз роботи показав, що 48,5% вчителів, які не пройшли курси з методики навчання предмета «Основи здоров'я» у 5–9 класів. 66,3% вчителів, які навчають учнів у початковій школі та не мають посвідчення про проходження курсів з методики навчання. За останні п'ять років отримали посвідчення про перепідготовку тільки вчителі 1–4 класів 9,8%, у 5–9 класах 22%.

Відповідно до наказу МОН України від 2008, 2009 років інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання предмету лист МОН України від 21.08.2010 №1/9-580 вказує, що важливим напрямком сучасної освітньої діяльності є створення тренінгового кабінету з основ здоров'я. При створенні кабінету необхідно передбачати можливість проведення уроків з використанням різних форм і методів, у тому числі тренінгових технологій, що включають: робота у колі, в групах, у парах, створення творчих проєктів, мультимедійних презентацій, проведення рухливих вправ, що передбачає постійне переміщення учнів по класній кімнаті.

Таким чином, за даними загальноосвітніх навчальних закладів уроки основ здоров'я проходять в 137 навчальних закладах у різних кабінетах за розкладом та в 10 начальних закладах Держинського, Жовтневого, Інгулецького, Саксаганського та Центрально-Міського районів незважаючи на матеріалі труднощі, змогли підготувати та відкрити

спеціалізовані кабінети для інтерактивного навчання з основ здоров'я відповідно до Положення про кабінет з основ здоров'я.

На виконання наказу управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради від 01.02.2010р № 60 «Про організацію та проведення міського огляду-конкурсу навчальних закладів щодо впровадження просвітницько-превентивних програм «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед дітей та молоді України», «Школа проти СНІДу», «Діалог», «ХОУП», «Культура життєвого самовизначення» з 15 квітня по 25 травня 2010р. був проведений огляд-конкурс роботи тренінгових центрів та опорних шкіл міста з питань впровадження вищезазначених програм.

У огляді-конкурсі брали участь 7 районних тренінгових центрів та 17 опорних шкіл з них: Дзержинський район – 4 (КЗШ №1, КЗШ №103, 69, 26), Довгинцівський район – 4 (ЦДЮТ «Гармонія», КЗШ №№130, 128, КНТМЛ №81), Жовтневий район 3 (ЦДТ «Дивосвіт», КЗШ №№125, 121), Інгулецький район – 2 (ЦДЮТ «Мрія», КГ №127), Саксаганський район – 4 (ЦДЮТ «Сонях», КСШ№74, КЗШ №19,118), Тернівський район – 2 (ЦДЮТ «Терноцвіт», КЗШ № 106), Центрально-Міський район – 5 (ПДЮТ, КСШ№20, КЗШ №8,28,29).

Передовий педагогічний досвід опорних шкіл КЗШ № 121,125 Жовтневого району продемонстрував поетапність реалізації програм, масштабність, системність, ґрунтовний методичний супровід педагогів-тренерів.

Проаналізувавши кількісний та якісний показник педагогів-тренерів, що пройшли навчання та впроваджують знання на практиці, було з'ясовано, що на сьогодні, в місті налічується професійно підготовлений арсенал педагогів-тренерів, які забезпечують дієвість реалізації зазначених програм у кожному районі – це 1478 осіб, які складають 15% від загальної кількості педагогів міста.

З них отримали сертифікати за обласними та міськими програмами:

- «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед дітей та молоді України – 172 особи.
- «Школа проти СНІДу» – 79 осіб;
- «Діалог» – 23 особи;
- «Культура життєвого самовизначення» – 58 осіб;
- «Покращення якості соціальних послуг дітям і сім'ям в громаді» – 25 осіб;
- «Використання інтерактивних технологій у програмах по формуванню здорового способу життя» – 78 особи;
- «Організація дозвілля у пришкольніх таборах» – 40 осіб.

Кількість виділених годин в інших районах не відповідає потребам впровадження, бо фактично, на кожного педагога-тренера, що пройшов навчання (1478 осіб) виділено 0,06 годин по місту.

Враховуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день всі 7 районів міста мають дефіцит годин для забезпечення якісної превентивної освіти в районі, що знижує результативність впровадженої роботи та ще коли навчальний заклад в районі визначений як опорний, а на впровадження превентивних програм не виділено жодної години, це є такі заклади: КЗШ №№12, 26, 29, 57, 59, 69, 87, ПДЮТ.

Велика увага під час впровадження просвітницько-превентивних програм з боку районних відділів освіти Держинського, Довгинцівського, Жовтневого, Інгулецького районів приділяється в міжсекторній взаємодії різних організацій.

Результативними стали партнерські відносини у Держинському районі між районним тренінговим центром з Міським центром соціальних служб для сім'ї дітей та молоді, Комітетом у справах дітей та молоді Держинського району. Дана співпраця реалізується через спільні семінари-тренінги, круглі столи, акції, соціальні рекламні кампанії та охоплює учнів, педагогів, батьків, студентську та робітничу молодь.

З метою залучення навчальних закладів міста до Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, активізації роботи освітян щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей, в місті існує мережа навчальних закладів – Школи сприяння здоров'я, а саме: КДНЗ №88, НВК №240, КГ №49, 91, КЗШ №1, КЗСШ №8, КЗШ №№8, 15, 35, 42, 65, 89, 124, 128, із них 10 експериментальні: 3 – Всеукраїнського та 7 – обласного рівнів.

Значну допомога в проведенні профілактичних заходів щодо попередження шкідливих звичок здійснюється шляхом впровадження факультативних та спеціальних курсів з даного виду діяльності. На сьогодні в 22 загальноосвітніх навчальних закладах запроваджено факультативний курс з профілактики ризикованої поведінки та ВІЛ/СНІДу для учнів 10–11 класів. На жаль із 7776 учнів старшої школи лише 1110 учнів задіяні до факультативних та гурткових заняттях з профілактики ризикованої поведінки та шкідливих звичок.

Вчителі основ здоров'я міста постійно працюють над підвищенням свого фахового рівня. Основними формами цієї діяльності є, в першу чергу, семінари-практикуми, круглі столи, уроки-тренінги для вчителів, робота «школи молодого вчителя». Майже в кожній школі працюють досвідчені вчителі основ здоров'я, творчі та яскраві особистості, про яких можна говорити довго. У кожного свої наробки, свої форми та методи, своє творче кредо. Але всіх їх поєднує одна мета – сформувати в учнів свідому мотивацію здорового способу життя, збереження власного здоров'я, вплинути педагогічними методами на самосвідомість і поведінку учнів шляхом розвитку у них цінностей, життєвих і спеціальних навичок, сприятливих для здоров'я, безпеки, гармонійного розвитку і успіху.